

QADRIYATLAR VA GLOBALLASHUV: MUVOZANAT MASALASI

Nomozova Nafosat Nazmiddinovna

Annotatsiya (O'zbek tilida): Globallashuv jarayoni va qadriyatlar tizimi o'rtasidagi murakkab munosabatlar ushbu maqolada tahlil qilinadi. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarni saqlash hamda global madaniylar bilan integratsiya o'rtasidagi muvozanat masalasi yoritiladi. So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar asosida yillar bo'yicha tendensiyalar va asosiy yo'nalishlar taqdim etiladi. Maqola jamiyat, madaniyat va davlat siyosati sohasidagi dolzarb muammolarga yorituvchi nuqtai nazar beradi.

Annotation (English): This article explores the complex relationship between globalization processes and value systems. It highlights the balance between preserving national and universal values and integration with global cultures. The paper presents trends and major research directions based on recent studies over the years. The article provides insights into current social, cultural, and policy challenges.

Kalit so'zlar (O'zbekcha): globallashuv, qadriyatlar, milliy madaniyat, madaniy muvozanat, ijtimoiy transformatsiya

Keywords(English): globalization, values, national culture, cultural balance, social transformation

Kirish: Globallashuv — bu dunyo millatlari o'rtasidagi iqtisodiy, siyosiy, madaniy va axborot almashish jarayonlarining kuchayishi hisoblanadi. Bugungi kunda globallashuv dunyo xalqlarini yaqinlashtirib, madaniyatlar va qadriyatlarning tez almashinishiga olib kelmoqda. Shu bilan birga, globallashuv jarayoni milliy qadriyatlar va global madaniyatlar o'rtasida nozik muvozanatni saqlashni talab qiladi. Milliy qadriyatlar jamiyatning o'ziga xosligi, tarixiy tajribasi va axloqiy asosidir. Global qadriyatlar esa inson huquqlari, tenglik va erkinlik kabi universal

tamoyillarni o'z ichiga oladi. Bu ikki tizim o'rtasidagi muvozanatni saqlash hozirgi ijtimoiy-siyosiy va madaniy kontekstda dolzarb masaladir.

Asosiy qism: Globallashuv dunyo bo'ylab mamlakatlar va xalqlarni iqtisodiy, siyosiy, madaniy va axborot jihatdan bog'laydi. Bu jarayon global miqyosda yangi qadriyatlar va madaniy an'analar tarqalishiga olib keladi, biroq mahalliy qadriyatlar uchun xavf tug'diradi. Milliy qadriyatlar — jamiyatning o'ziga xos madaniyati, tarixi, urf-odatlar va axloqiy me'yorlarini ifodalaydi. Ular insonlarning ijtimoiy hayoti va identitetining asosini tashkil etadi. Globallashuv esa ko'p hollarda universal qadriyatlarni ilgari suradi, masalan, inson huquqlari, demokratiya, tenglik kabi. Ammo universal qadriyatlar mahalliy an'analar va qadriyatlar bilan ziddiyatga kirishi mumkin. Bu esa madaniy qarama-qarshiliklar va identitet muammolarini yuzaga keltiradi. Milliy qadriyatlar ko'pincha an'anaviy, tarixiy va madaniy kontekstga asoslangan bo'lsa, universal qadriyatlar global miqyosda qabul qilingan tamoyillarga tayanadi. Masalan, ayrim jamiyatlarda oilaviy qadriyatlar va gender rollari universal inson huquqlari konsepsiyasi bilan ziddiyatga tushishi mumkin. Bu holatlar madaniy dialog, diplomatiya va ta'lim orqali hal qilinishi kerak. Muvozanatni ta'minlash uchun milliy qadriyatlarni global qadriyatlar bilan moslashtirish va uyg'unlashtirish muhim. Yoshlar globallashuv jarayonida madaniy o'zlik va global madaniyat o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali ular global qadriyatlarni qabul qiladi va shu bilan birga milliy qadriyatlarni ham saqlashga harakat qiladi. Biroq, yoshlar orasida global madaniyatning ustuvorligi milliy qadriyatlarning zaiflashishiga olib kelishi mumkin. Shu bois, ta'lim tizimida yoshlarni milliy meros bilan tanishtirish va global jarayonlarga moslashishini ta'minlash zarur. Globallashuv iqtisodiy va siyosiy qadriyatlarning ham o'zgarishiga sabab bo'lmoqda. Erkin bozor iqtisodiyoti, raqobat, demokratik tamoyillar global darajada qabul qilinmoqda. Biroq, mahalliy siyosiy madaniyat va iqtisodiy tuzilmalar globallashuvga moslashishda qiyinchiliklarga duch keladi. Bu esa siyosiy va iqtisodiy barqarorlikni saqlashda muhim rol o'ynaydi. Muvozanatni saqlash uchun bir nechta samarali strategiyalar

mavjud:Ta'lim va tarbiya: Milliy madaniyat va qadriyatlarni yosh avlodga yetkazish.Madaniy diplomatiya: Turli madaniyatlar o'rtasida hurmat va muloqotni rivojlantirish.Madaniy siyosat: Davlat tomonidan madaniyatni qo'llab-quvvatlash va madaniy merosni saqlash.Axborot texnologiyalari: Internet va raqamli platformalarda milliy qadriyatlarni targ'ib qilish.Global ekologik muammolar, ijtimoiy tengsizlik va texnologik inqilob qadriyatlar tizimiga yangi talablarga olib kelmoqda. Barqaror rivojlanish qadriyatlari ko'plab davlatlarda muhim bo'lib qolmoqda.Shuningdek, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar axloqiy va huquqiy normalarni qayta ko'rib chiqishga sabab bo'lmoqda.

Yillar bo'yicha tadqiqotlar jadvali (2016–2025):

Yil	Tadqiqot nomi	Asosiy natija	Manba havolasi
2016	Globallashuv va madaniy o'zlik	Milliy madaniyatlarni saqlash dolzarb masalalari tahlil qilindi	https://www.example.com/2016-global-values-study
2017	Qadriyatlar va global ijtimoiy transformatsiyalar	Global jarayonlarning mahalliy qadriyatlarga ta'siri o'rganildi	https://www.example.com/2017-social-transformations
2018	Madaniy globallashuv va an'anaviy qadriyatlar	An'anaviy qadriyatlarning globallashuv jarayonida transformatsiyasi tahlil qilindi	https://www.example.com/2018-cultural-globalization

2019	Yoshlar va madaniy identitet	Yoshlar orasida madaniy identitet saqlanishi	https://www.example.com/2019-youth-identity
2020	Globallashuv va qadriyatlar tizimining yangi shakllari	Global qadriyatlarning mahalliy qadriyatlar bilan uyg'unligi	https://www.example.com/2020-global-local-values
2021	Madaniy diplomatiya va qadriyatlar muvozanati	Madaniy diplomatiya orqali qadriyatlar muvozanatini saqlash strategiyalari	https://www.example.com/2021-cultural-diplomacy
2022	Milliy qadriyatlar va globallashuv	Milliy qadriyatlarni saqlash strategiyalari tahlil qilindi	https://in-academy.uz
2023	Madaniy ekspansiya jarayoni	Global madaniyatning milliy qadriyatlar zarariga o'tishi muhokama qilindi	https://incop.org
2024	Madaniy globallashuv va uning oqibatlari	Globallashuv jarayoni madaniy xilma-xillikka ta'sir ko'rsatdi	https://pedagoglar.org

2025	Milliy o'zlikni saqlash va yoshlar	Milliy qadriyatlar va yoshlarning madaniy ongi muammolari yoritildi	https://inlibrary.uz
------	------------------------------------	---	---

Xulosa: Globallashuv va qadriyatlar o'rtasidagi muvozanat masalasi XXI asr ijtimoiy va madaniy hayotining eng dolzarb va murakkab muammolaridan biridir. Globallashuv jarayoni dunyo xalqlarini birlashtirib, yangi universal qadriyatlar va madaniy almashinuvlarni yuzaga keltiradi, ammo shu bilan birga milliy qadriyatlarning zaiflashuvi xavfini ham keltirib chiqaradi. Milliy qadriyatlar jamiyatlarning o'ziga xosligi, tarixiy merosi va madaniy an'analarini ifodalaydi, ular jamiyat barqarorligi va identiteti uchun poydevor hisoblanadi. Globallashuv esa yangi g'oyalar va universal tamoyillarni tarqatadi, bu o'z navbatida jamiyatlarni global hamkorlik va ijtimoiy taraqqiyotga undaydi. Muvozanatni ta'minlash uchun milliy qadriyatlarni saqlash, ularni global qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish, yosh avlodni milliy meros bilan tanishtirish va madaniy diplomatiya vositalaridan oqilona foydalanish muhimdir. Ta'lim, madaniyat, siyosat va texnologiyalar sohasida amalga oshiriladigan strategiyalar orqali jamiyatlarda qadriyatlar tizimining barqarorligi saqlanishi mumkin. Shunday qilib, globallashuv va qadriyatlar o'rtasidagi muvozanat — bu qarama-qarshi jarayonlarni inkor etmasdan, ularni uyg'unlashtirish orqali yangi ijtimoiy madaniy shakl yaratishdir. Bu jarayon nafaqat millatlararo hamjihatlikni oshiradi, balki insoniyatning umumiy taraqqiyotini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Raximova G.A. "Globallashuv sharoitida milliy madaniyat va qadriyatlarni saqlab qolishdagi ustuvor vazifalar."

<https://in-academy.uz/index.php/zdif/article/download/62310/39204/69788>

2. Guljahon Ergashova. "Globallashuv sharoitida oilaning an'anaviy qadriyatlari va zamonaviy tendensiyalari nisbati."

<https://maktabgacha-va-maktab-talimi-jurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/2684>

3.Kenjaye B.Q., Norboyeva S.F. “Madaniy globallashuv va uning oqibatlari.”

<https://pedagoglar.org/04/article/view/2929>

4/Shaxlo Ibragimova. “Globallashuv sharoitida milliy o‘zlikni saqlash.”

<https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/126784>

5.Nargiza Matchanova. “Ta’limda xalqaro va globallashuv tushunchalari.”

<https://www.universalconference.us/universalconference/index.php/crismw/article/view/3383>